

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי כ"ו אב תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים קטז.

דף היומי בהלכה: מסעיף י' עד סעיף י"ב.

מוסר: נפוצות ישראל פרק ו' מ"והגה הלוקסוס" עד תחילת פרק ז'.

קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק יא 'הקנאה גם היא' עד פרק יג 'אמנם על כל פנים'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לסנן מיץ פירות מחתיכות פרי בשבת?

ויש שמתירים לסנן משקה רק כשראוי לשתיה לכל אדם (ומטרת הסינון היא אפוא רק כדי שיהיה צלול במיוחד). ומשקה עכור מעט - מותר לסננו בכלי שאינו מיועד לכך, וב'שינוי' מדרך הסינון בימות החול; ויש מהראשונים שאוסרים אף באופן זה, וראוי להחמיר.

משקה עכור שאינו ראוי לשתיה ללא סינון - אסור לסננו בשבת משום איסור 'בורר'. אבל משקה צלול שראוי לשתיה ללא סינון לרוב בני אדם, מותר לסננו בשבת אפילו בכלי המיוחד לכך, ואף כשהפסולת ניכרת בתוכו, ואין זה נחשב כהפרדת פסולת מאוכל. ובדומה לכך, מותר לסנן מיץ פירות מחתיכות פרי שבתוכו, כי מאחר ורוב בני אדם שותים את המיץ כמות שהוא, אין הסינון נחשב כהפרדת שני מינים.

[שו"ע שיט, י-יא, ומשנ"ב לד, לה רמב; ביאורים ומוספים דרשו, 38]

הדף היומי בהלכה

האם מותר לאסטניס להשתמש במערכת לטיהור מים בשבת?

לטיהור מים - יש אומרים שאינו ראוי להשתמש במערכת לטיהור מים בשבת; ויש אומרים שכל שאין במים פסולת הניכרת, אין איסור אף לאדם זה לסננם, וראוי להשתמש במערכת לטיהור מים (כשהדבר אינו כרוך באיסורים אחרים).

כאמור, משקה שמעורבת בו פסולת וראוי לשתיה לרוב בני אדם, מותר לסננו בשבת. ו'אסטניס' (אנין טעם) שאינו שותה משקה זה ללא סינון אף בשעת הדחק - יתכן שאסור לו מדרבנן לסננו. ויש מהפוסקים שהסתפק האם ראוי האסטניס לסנן משקה זה עבור מי שאינו אסטניס, וכן להיפך. ואדם שאף בשעת הדחק אינו שותה מי ברז רגילים, כי אם מים שסוננו במערכת

[ביה"ל שיט, י, ד"ה הואיל; ביאורים ומוספים דרשו, 45-46]

הדף היומי בהלכה

האם מותר לסנן משקה באמצעות בגד בשבת?

שהרי מיועד לכך. ויין אדום וכיוצא בו, כשהם מותרים בסינון בשבת - מותר לסננם אף באמצעות בגד שאינו מיועד לכך, כיון שאין שריית הבגד בהם נחשבת ככיוס, וכן אין חשש שיחטוהו ממשקה זה.

מים שמותרים בסינון בשבת - אסור לסננם באמצעות בגד שאינו מיועד לכך, אם משום ששריית הבגד במים נחשבת ככיוס, ואסורה משום מלאכת 'מלפן'; ואם מחשש שיחטט את הבגד לאחר הסינון, ויעבור בכך על איסור כיוס, כיון שפעולת הסחיטה היא חלק ממלאכת הכיוס. אבל בבגד המיועד לסינון, מותר לסננם, משום שבגד כזה, אין שרייתו במים נחשבת ככיוס אלא כשמכוונים לכך; וכן אין חשש שיחטוהו לאחר הסינון,

[שו"ע שיט, י, משנ"ב לו-לט, שעה"צ כח, וביה"ל ד"ה משום, וד"ה ואפילו]

באמצע הרחוב ניגש אליו תלמיד

שלמד אצלו לפני כחמישים שנה, ושאל: "האם הרב זוכר אותי?"
מיד השיב לו זקני: "כן, הגעת לישיבה מבאר שבע עם עוד כמה
בחורים... ואזכיר לך שאלה ששאלת אותי אז..."

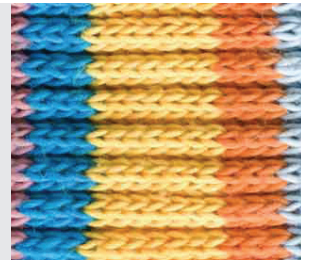
אם כך לגבי תפילה במנין - כמה זהירות נדרשת בטיול לשם תענוג גרידא?

"והוסיף ואמר לו: אזכיר לך שאלה ששאלת אותי, והיא מה יעשה כשחוזר לביתו בבאר שבע בבין הזמנים וכדומה ורוצה לילך לבית הכנסת, וצריך לעבור דרך מקום פריצות. והשבתי לך שלתפילת שחרית שאין מצוי עדיין פריצות תלך להתפלל בביהכ"ס, ואילו תפילות מנחה ומערב תתפלל ביחידות בבית".
ואם כך לגבי תפילה במנין - כמה זהירות נדרשת בטיול לשם תענוג גרידא, שלא לעבור ולא לדרוך במקומות מועדים ומסוכנים מבחינה רוחנית? נקודה למחשבה.

עוד מספר ימים בלבד נותרו לבין הזמנים, ועדיין 'העסק' בעיצומו. האטרקציות, הטיולים, הנופשים למיניהם.
בספר 'דרכי החיים' מצאנו מעשה שרשם אחד מנכדי מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל ברשימותיו: "הלכתי עם זקני מו"ר (שליט"א) [זצ"ל], וניגש תלמיד אחד שלמד אצלו לפני כחמישים שנה, ושאל התלמיד האם הרב זוכר אותי. ומיד השיב לו זקני שהגיע לישיבה קטנה מבאר שבע עם עוד כמה בחורים וכי הוא היה הטוב שביניהם.

שאל אבי את אחותי: "זאג מיר, דאס

איז רייענע וואל?" - האם זה צמר נקי? השיבה אחותי: "לא, זה רק 80 אחוז צמר". ניגש אבי אל הגוי ואמר לו: "אדון, אני מציע לך לא לקנות את הצעיף, זה לא בשבילך"

זהירות מחשש רחוק של חילול ה'

ניגש אבי אל הגוי ואומר לו: אדון, אני מציע לך לא לקנות את הצעיף, זה לא בשבילך. הגוי שמע לאבי, הניח את הצעיף ויצא. ואכן פנתה אחותי אל אבא כביכול בטרוניה: למה אתה מבריח את הקונים? ואבא השיב: היות שהגוי הלוא ביקש צעיף מצמר נקי, ואם אכן אי פעם יתברר לו שצעיף זה לא צמר נקי, על אף שלא מורגש ואין כ"כ חשש שיבדקו, מ"מ יוכל לצאת מזה ר"ל חילול ה', ויגידו שכל היהודים שקרנים ורמאים. כל העסק שלי לא שווה בשביל חילול ה' אחד. (ארחות פרץ)

סיפר רבי פרץ סטניצקי: זכורני פעם אחת בבין הזמנים באתי עם אבי ז"ל אל בית המסחר הגדול שנוהל ע"י אחותי, שהיה רגיל אבא מידי פעם לבוא לראות שהכל כשורה. ובאותו מעמד נכנס גוי אחד, פוייער, ושואל ומבקש אם יש צעיף גדול ורחב, מצמר. אחותי פעשקא הי"ד מפנה אותו אל המדף של הצעיפים ואמנם הגוי בחר לו צעיף גדול ורחב ובא לשלם. תוך כדי שהוא עומד שם שואל אבי בלע"ז: זאג מיר פעשקא, דאס איז רייענע וואל? - האם זה צמר נקי? לא, היא משיבה, זה רק 80 אחוז צמר.

"האם כדאי לעלות לארץ ישראל?" - הפגישה בת 9 השעות של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל עם האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל, בשנת תש"ה בשווייץ

ליזמא דהילולא של כ"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל - כ"ו מנחם אב תשל"ט

עליה לארץ ישראל

באותה שיחה דן האדמו"ר זצ"ל עם רבנו האם כדאי לו (לאדמו"ר) לעלות לארץ ישראל, ורבנו אמר לו שלדעתו אין זה כדאי. בסיום השיחה ביקש ממרן זצ"ל לקחת מכתב עבור חתנו מזו"ר האדמו"ר רבי חייט"ל טייטלבוים מסאטוב זצ"ל שעלה לארה"ק, שבו מתייעץ עמו האם לעלות לארץ. ואכן רבנו עלה לירושלים והלך יחד עם הגרי"ד בן הגרי"ז להאדמו"ר מסאטוב ושוחח בעניין זה. וכתב רבנו לאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל במכתב את מסקנת הדברים, שכיון שבכוונתו של האדמו"ר מסאטוב לחום כנגד כוונותיהם של הציונים, ראוי כי הוא (אדמו"ר מסאטמאר) ישאר בחו"ל, וכך הם ילחמו יחדיו זה מ כאן וזה משם... והמשיך וכתב לו רבנו: ראיתי אדמו"רים מרובים וחסידים מועטים, כעת, לאחר השואה קיימת תשתית לחסידות כי כולם משקמים את חצרותיהם. אך יש חשש שאם כ"ק האדמו"ר יגיע לארץ הקודש, הרי שהמונים ינהרו אליו ואחרים אודים מוצלים מאש - ייצאו נחסרים. לעומת זאת באמריקה היהדות היא גדולה מאוד וזקוקה להנהגה רוחנית יש כר נרחב לפעילות והצלה. וכן כדי להקים כאן 'ממלכת תורה' צריך משאבים כספיים, וכאן בארץ אין מספיק גבירים בשביל זה, לכן עדיף להיות בארה"ב, שם יש גבירים שיעזרו בדבר זה להקים 'ממלכת התורה'. וסיים מכתבו שאינו יכול לתת עצה לאדמו"ר אלא עליו לבוא ולראות בעצמו את הארץ. כעבור תקופה עלה האדמו"ר לארץ, ואז שוב נכנס אליו רבנו ושוחח עמו ארוכות, והחליט האדמו"ר לעבור לחו"ל.

צער על פטירתו

בעת פטירתו של הרבי מסאטמאר לא ידע רבנו מנוח מהאבדן לדור בהסתלקותו של אדם גדול, ואז אמר כי כאשר היה בחדרו בשווייץ נוכח לראות, כי ה'סאטמאר רבי' יודע את כל התורה כולה. וכך ישב רבנו בחדרו ונאנח על הסתלקותו של גאון צדיק כמותו, שהיתה לו ההזדמנות להכירו מקרוב (מפי בן רבנו הגר"מ שליט"א).

(כאיל תערוג - שופטים תשע"ד)

וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ (דברים יא כט)

בעת ששהה רבנו בשווייץ בשנת תש"ה הגיע לשם כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, ורבנו נכנס אליו ושוחח עמו בעניינים גדולים. רבנו ממעט לספר בעניין זה מכמה טעמים, ועיקר הידוע לנו הוא מהרבנית ע"ה שסיפרה לבני המשפחה. כשהגיע הגה"ק אדמו"ר רבי יואל מסאטמאר לשווייץ, בכסלו תש"ה, רצה המקובל רבי חיים אריה ערלנגר זצ"ל, שהיה אז בבחירתו, להיכנס אליו עם קוויטל, ושאל את רבנו מה לבקש. אמר לו רבנו שהעיקר הוא לזכות להיות מרכבה לשכינה. כשנכנס ר' חיים לאדמו"ר ורשם בקוויטל שרוצה להיות מרכבה לשכינה, שאל אותו האדמו"ר "מי כתב לך את הקוויטל?" כי הבין שבחור בכזה גיל לא משיג דברים כאלו. ואמר לו שרבנו כתב לו.

וכן הרבה פליטים שנכנסו להתייעץ אתו מה עליהם לעשות, וסיפרו שעד עכשיו עשו כך וכך ועכשיו מסתפקים מה לעשות הלאה, שאל אותם: מי אמר לכם מה לעשות עד עכשיו? ואמרו לו: יהודי בשם רבי אהרן לייב שטיינמן. כעבור תקופה נכנסה הרבנית תמר ע"ה לאדמו"ר ורשמה את שמותם לברכה, ושאלה אותו האם כדאי לה ולבעלה לעלות לארה"ק. השיב לה הרה"ק מסאטמאר: "אין כדאי משום שהציונים גרים שם וצריך מאוד מאד להישמר ולהתרחק מהם". אמרה לו הרבנית: "בעלי הנו ירא שמים והוא ידע כיצד להישמר", ובתוך הדברים נקבה בשמו של בעלה. אמר לה הרבי: "אכן שמעתי אודות בעלך, רצוני להכירו". ואכן רבנו נכנס אליו ושוחח עמו כתשע שעות. הוא נכנס אחרי תפילת שחרית וישב שם עד סוף היום סמוך לתפילת מנחה, כשבסיומו הפטיר בפני הרבנית: "כן, אכן הוא ירא שמים בתכלית... הא! ניכר בו שהוא קדוש מרחם..." (פרטי המעשה נשמעו מכלי ראשון מפי ת"ח נאמן ששמע כן מהרבנית ע"ה בערוב ימיה, והדברים ידועים לזקני חסידי סאטמאר מאותם הימים.)

"הייתי פעם בבין הזמנים בטבריה, והמשפחה רצתה מאוד לטייל ביום שישי, אבל הייתי צריך לעשות מבחן. בדקתי קצת והתברר לי שיש מוקד בחינה גם בבית שאן, והנה לך טיול נפלא באזור יחד עם מבחן..."

סוד ההתמדה: שיחה עם הרה"ג ר' אהרן גרוסמן, מ-12 הנבחנים המופלאים של 'דרשו' שלא החמיצו מעולם מבחן ב'דף היומי בהלכה'

יעקב א. לוסיטגמן

לא היו לך רגעים של קושי ורפיון בלימוד הזה?

"בוודאי שהיו. הקושי הכי גדול היה כשהתחילו ללמוד את חלק ד' של המשנה ברורה, העוסק כידוע בהלכות עירובין בעיקר. הרגשתי שאני הולך לגשש כעיוור באפלה. לא היה לי מושג כמעט בהלכות הללו, למעט הדברים הבסיסיים והמוכרים לכולם. והנה אני עכשיו הולך ללמוד את זה במשך שנה שלמה? יום יום לשקוע בלימוד בנושא חדש ולא מוכר בכלל?"

"אבל עשיתי חשבון עם עצמי ואמרתי ככה: היום אני לא יודע כלום בהלכות עירובין. אם אלמד לפי סדר 'הדף היומי בהלכה' כנראה שגם לא אצא מומחה גדול בהלכות עירובין אחרי שאסיים את חלק ד', אבלם האם אפשר להשוות את מה שאני יודע היום למה שאדע בעוד שנה בהלכות אלו? בוודאי שלא. אני אצא עם 70 אחוז? אולי 60 או 50 אחוז? זה עדיין 50 אחוז יותר ממה שיש לי כיום ביד. אז למה אני מחכה? נכנסתי לזה והתחלתי ללמוד, ובאמת הציונים שלי במבחנים לא היו כל כך זוהרים כמו בהלכות שבת או בהלכות אחרות, אבל התמדתי והמשכתי הלאה כי רציתי להגיע לסיום ולדעת שהשלמתי את הלימוד של כל ששת חלקי המשנה ברורה, וב"ה זכיתי לכך. עכשיו, כשנגיע ללימוד ההלכות הללו במחזור הלימוד השני, זה כבר יהיה יותר קל, המושגים כבר ידועים וברורים לי, פרטי ההלכות אינם זרים לי ואני בטוח בסייעתא דשמיא שהפעם הציונים כבר יהיו טובים יותר."

מבין רבבות הנבחנים של 'דרשו', בולטים 12 הנבחנים המופלאים, שמאז צאתה של התוכנית לדרך, לפני כ-11 שנה, מעולם לא החמיצו מבחן, הן במבחנים החודשיים והן במבחנים המסכמים הנערכים אחת לחצי שנה. עד כה הם השתתפו בלמעלה מ-140 נבחנים, ובסייעתא דשמיא עוד נטויה ידם לשוב ולהיבחן מאות פעמים נוספות.

הרה"ג ר' אהרן גרוסמן הוא אחד מאותם שנים עשר מופלאים, וזאת אחרי שנים של לימוד יומיומי ויסודי של משנה ברורה, לצד לימוד יסודי ומעמיק של הלכה בחלקי השו"ע השונים, תוך שימוש תלמידי חכמים מופלאים ומסירת שיעורים קבועים במדרשת 'פסגות' שבפתח תקוה.

את רוב שעות היום עושה הרב גרוסמן בלימוד הלכה בכולל 'נחלת משה' בבני ברק, ואחת לחצי שנה הוא משתתף גם במבחני 'קנין הלכה', אותם ערך בהצלחה במשך מחזור לימוד כפול, במסלול א' ובמסלול ב', במשך כ-11 שנים. עם פתיחתה של תוכנית הלימוד 'דף היומי בהלכה' הצטרף גם אליה, ועשה חיל בלימודי המשנה ברורה, ביסודיות ובעקביות יומיומית, שממנה יכולים כולנו ללמוד.

איך באמת הצלחתם להחזיק מעמד לאורך 11 שנות לימוד? הרי המלגה של 'הדף היומי בהלכה' גם אם היא מדרבנת מעט, עדיין לא מסבירה את הדבקות המופלאה הזאת...

"אני לא יודע לגבי המלגה", משיב הרב גרוסמן, "כי אני מעולם לא קיבלתי מלגה על לימוד 'דף היומי בהלכה', שכן לפי כללי 'דרשו' אין כפל תוכניות, ומי שנבחן ומקבל מלגה ב'קנין הלכה', אינו יכול לקבל מלגה גם ב'דף היומי בהלכה'. "מה שהחזיק אותי לאורך זמן היה הרצון לסיים את חלקי המשנה ברורה. המשנה ברורה לא היה זר לי גם קודם לכן. במשך שנים למדתי סימנים רבים ממנו, על חלקם גם חזרתי כמה וכמה פעמים, אבל תמיד היה לי חלום לסיים את המשנה ברורה על ששת חלקיו מקצה לקצה, אך לא היה לי ה'מחייב' שאפשר לי לעשות זאת עם קצב קבוע ולעמוד במשימה הזאת.

"המבחנים החודשיים נתנו לי קצב, הגדירו לי את מספר הדפים שאני צריך להתקדם מדי חודש, ונתנו לי תחזית מתי אזכה לסיים את כל ששת החלקים של המשנה ברורה. יצאתי לדרך, וכל מה שהחזיק אותי לכל אורך השנים הללו היה הרצון לסיים בהצלחה. וכשסיימתי, החל לפעפעע בי הרצון לחזור ולסיים את כל המשנה ברורה פעם נוספת. הקב"ה היה בעזרי, והנה ב"ה אני יכול להרים אליו עיניים ולהודות לו שזכיתי לסיים את המשנה ברורה כבר פעם אחת, ואני כבר קרוב לחצי של הפעם השנייה."

ומה לגבי הקושי הטכני? להגיע פעם בחודש למבחן שמתקיים במקום ספציפי ולא להחמיץ אפילו מבחן אחד במשך 11 שנים, זה גם לא קל...

"מזה אין מה לדאוג. 'דרשו' פרוש ב"ה היטב בכל רחבי הארץ. הייתי פעם בבין הזמנים בטבריה, והמשפחה מאוד רצתה לטייל ביום שישי, אבל הייתי צריך לעשות מבחן. בדקתי קצת והתברר לי שיש מוקד בחינה גם בבית שאן, והנה לך טיול נפלא באזור יחד עם מבחן בבית שאן. פעם אחרת הייתי אצל ההורים שלי בפתח תקווה במשך ימים אחדים, ועשיתי את המבחן שם בפתח תקווה. זה לא מסובך, בכל מקום יש סניף של 'דרשו' שבו אפשר להיבחן."

לסיום, נשמח אם תעניק לנו 'טיפ' מניסיונך, ותספר לנבחנים החדשים איך אפשר לזכות ולהתמיד כך לאורך שנים בלי להישבר.

"יש לי שתי עצות טובות: קודם כל לחזור הרבה. כדי לזכור צריך לחזור, ויחד עם כח הרבים אפשר להגיע לתוצאות נפלאות בסייעתא דשמיא. "אבל יותר חשוב זה לא להירתע מהקשיים, ולזכור שללמוד משנה ברורה לא עולה לנו כסף. יהודי צריך לדעת את ההלכה, אלא מה? אתה מפחד שלא תזכור 100 אחוז? לא קרה כלום, תלמד ותזכור לפחות חלק, ובפעם הבאה תזכור יותר. בסופו של דבר, מי שמתאמץ מספיק ובאמת רוצה להיטהר ולדעת הלכה, מסייעין אותו מן השמים."

גיסי הלווה לי כמה אלפי שקלים - מותר לי לכבד אותו בעליית כהן?

משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

תשובה: מו"ר הגר"פ וינד שליט"א כתב שמוטר לתת לו עליה, וביאר בספר התשובות בעניני ריבית (ח"א סי' פא) שמבואר בש"ך שם, שאם ניכר וידוע לכל שאין זה מחמת הלוואה מותר לתת אף בפרהסיא. וכאן מאחר שקנה את העלויות, הרי צריך לכבד את אחד הכהנים, ומובן שיכבד את גיסו. ואדרבה, אם יבחר כהן אחר יתמהו כולם מדוע לא נתן לגיסו, ואין בזה חשש שנראה כריבית.

שאלה: קיבלתי מגיסי הלוואה של כמה אלפי שקלים. גיסי הוא כהן, וכעת אני מתפלל אתו באותו מנין. אני קניתי את כל העלויות, כפי המקובל שמוכרים את עליית שלישי בימות החול והקונה 'שלישי' מכבד כהן ולוי. האם מותר לי לתת עליה לגיסי? או שכיון שמבואר בש"ך (יו"ד סי' קס"ו סק"א) שלתת עלייה למלווה זה דבר שבפרהסיא, אז גם אם היה נותן בלי הלוואה יש לאסור.

"אני זוכר איך שהחזו"א הוסיף ואמר במין חיוך: 'עליות דרבנו יונה' - איך מגיע אליו פתאום ה'שערי תשובה'? הרא"ש - איך מגיע אליו 'אורחות חיים' להרא"ש?"

"מה אפשר לעשות שהקב"ה עשה חוזה כזה, שבלי יראת שמים אי אפשר לדעת ללמוד..."
"וכן בענין המדות, מוכרחת לו קריאת מאמרי המוסר לקדמונים או לאחרונים" (מסילת ישרים פרק יב).

יראת שמים אי אפשר לדעת ללמוד..."
אני זוכר איך שהחזו"א הוסיף ואמר בדבריו במין חיוך שעלה על פניו: 'עליות דרבנו יונה' - איך מגיע אליו פתאום ה'שערי תשובה'? הרא"ש - איך מגיע אליו 'אורחות חיים' להרא"ש? אלא שזה ודאי לא יכול ללכת אחרת...
(דברי אמת)

שח הגה"צ המשגיח רבי דב יפה זצ"ל: זכורני, כי לאחר פטירת המשגיח הגר"א גרוסברד זצ"ל, היה קצת רפיון בישיבה, וכמה בחורים ואני בתוכם נכנסו ובאו אל החזו"א וסיפרו לו על הרפיון וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק.
החזו"א הרהר לרגע ואז פתח את פיו ואמר לנו: "עליכם לומר לבחורים, הרי הם רוצים לדעת ללמוד, ובכן, מה אפשר לעשות שהקב"ה עשה חוזה כזה שבלי

האם מותר לשקר כדי להימנע מסיפור רכילות?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר הפץ חיים

הרע ורכילות. וכך מביאים בביאורים ומוספים בשם הגר"ח קנייבסקי. אמנם הגר"ש הומינר כתב, שאף שלא עובר על איסור רכילות ולשון הרע, מכל מקום עובר בלאווין אחרים, השייכים גם בסיפור ללא פרטים מזהים: 'בצדק תשפטו עמיתך', 'לא תשא עליו חטא', וכן לאוין מדברי קבלה של 'ורעת איש באחיו אל תחשבו בלבבכם' וכן 'איש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם'. [אמנם, בשו"ת לחפץ בחיים (ח"ג סימן יב) הביא עדות מנכדי ה'חפץ חיים', שנשאל על כך והשיב 'שלשון הרע בלי שם הוא כמו מכתב בלא כתובת'. ומשמע לכאורה שלא פעל בכך כלום ולא עובר שום לאו, וראה עוד בביאורים ומוספים בענין זה].
נידון נוסף בענין זה מובא בביאורים ומוספים - לגבי אופן שהמספר גורם לשומע להסתפק בין כמה אנשים מי מהם עשה לו את העוולה [ולא תהיה לו אפשרות לברר בעתיד מיהו]. דעת הגר"א גניחובסקי, שכיון שמפני שלא יידע מי מהם עשה לו עוולה, יטור איבה בלבו על כולם, עובר המספר על איסור רכילות.

הסעיפים הנלמדים היום בסדר הלימוד היומי ב'חפץ חיים' (ח-ט), עוסקים בשני מצבים מצויים ביותר: בסעיף ח' מלמדנו ה'חפץ חיים', כי כאשר מישהו שואל את רעהו מה דיבר פלוני אודותיו, ואין לו דרך להשיב לו באופן שלא יהיה שקר גמור וגם לא רכילות - מותר לו לומר שקר מפני השלום! בביאורים ומוספים מביאים, כי יש שכתב שהדברים אמורים רק לגבי רכילות, ואילו לגבי לשון הרע אין היתר לשקר כדי להימנע מכך. מאידך הוכיחו כמה אחרונים שהדברים אמורים גם לגבי לשון הרע.

הדין השני, בו עוסק סעיף ט', הוא לגבי 'רכילות ללא שם'. כותב ה'חפץ חיים', שאפילו אם מספר הרכילות אינו אומר לשומע במפורש את שם האיש שדיבר אודותיו, אך על ידי סיפורו ממילא אחר כך נודע לו מי הוא האיש, עובר המספר ברכילות. וכן אם עצם הסיפור ידוע כבר לשומע, ועל ידי הרמז שקיבל מהמספר מתברר לו מי האיש, עובר המספר ברכילות.
מהדברים עולה, כי באופן שלא ניתן להבין על מי מדובר, אין איסור לשון